

ЕЛДІ ЖАҢҒЫРТУ КОНТЕКСИНДЕГІ ӘЛЕУМЕТТІК КӘСІПКЕРЛІК

Бүгінгі таңда бүкіл әлем турбуленттілік, өсіп келе жатқан құбылмалылық, әлеуметтік, экономикалық және саяси дамудың белгісіздігі дәуіріне аяқ басты. Осыған байланысты, елімізді жаңғырту мақсатында басты құндылық болып табылатын халық пен олардың игілігі үшін басқарудың сервистік және "адамға бағдарланған" моделін қалыптастырылуға. Осындай бастамаларды қаржыландыру мен жүзеге асырудың танымал құралы ретінде кәсіпкерлік, оның ішінде әлеуметтік кәсіпкерлік қарастырылады. Оның қызметі әлеуметтік мәселелерді шешу және азаматтардың әлеуметтік осал санаттарының экономикалық жағдайын жақсарту арқылы экономикалық өсуге де, әлеуметтік дамуға да оң әсер етеді. Сондықтанда да, еліміздің дамуында әлеуметтік кәсіпкерліктің маңыздылығы өте зор және оған деген қызығушылық күнен күнге артауда.

Қазақстандық жағдайда келетін болсақ, әлеуметтік кәсіпкерлік салыстырмалы түрде өте жас құбылыс. Әлеуметтік кәсіпкерлік – бұл қоғамның, бизнестің және мемлекеттің мүмкіндіктері, әлеуметтік және кәсіпкерлік қызметтің синергиясы арқылы жаңа немесе қосымша ресурстарды табудың және оларды пайдаланудың жаңа әдістерімен әлеуметтік мәселелерді шешуге бағытталған қызмет. Ол үш қағидаға негізделеді (сурет1).

Сурет 1. Әлеуметтік кәсіпкерлік қағидастары

Жаңа Қазақстанның сипатына сай келетін маңызды бастама ретінде «Азамат – бизнес – мемлекет» арасындағы қатынасты түбегейлі өзгерту болып табылады. Сондықтанда мемлекет тұрақты экономикалық өсуді қамтамасыз ету үшін бизнесті мемлекеттік қолдау іс-шараларын жүзеге асырылуға. Мәселен, 2022 жылы бейіндік қауымдастықтың деректері бойынша республикада 600-ға жуық кәсіпкер бар. Бұл көрсеткіш 2021 жылмен салыстырғанда 26% жоғары. Олар негізінен Алматы, Астана, Шымкент, Қостанай, ШҚО-да жұмыс істейді. Жалпы ол келесі суретте көрсетілген.

Сурет 2. Қазақстан Республикасындағы әлеуметтік кәсіпкерлер саны

Жоғарыда айтылғандай, жыл сайын тіркелген кәсіпорындар саны орта шамамен 7-8% - ға өседі. Біз бұл көрсеткіштерді мемлекеттік бағдарламалардың, жергілікті және өңірлік басқаруды қолдаудың, сондай-ақ осындай ұйымдардың арқасында көріп отырмыз. Мысалы, еліміздің азаматтарының өркендеуіне және халықтың әлеуметтік-экономикалық өмірін жақсарту

мақсатында «Samruk-Kazyna Trust» «әлеуметтік жобаларды дамыту қоры» – 2539 әлеуметтік жоба жүзеге асырылып, 1850000 адам көмек алған. Сондай-ақ еліміздің бизнес саласында алдыңғы қатарлы кәсіпкерліктің бірі ол «GreenTal» әлеуметтік жобасы да мемлекеттің дамуына зор үлестерін қосуда. Бірақ, осыған қарамастан, әлеуметтік кәсіпкерлікті жоғары деңгейде жүзеге асыруда бірқатар кедергілер бар екенін анық. Олар: бизнесті құру үшін қаражат алудың жоғары пайыздық мөлшерлемесі, инфрақұрылымның болмауы және әлеуметтік кәсіпкерлердің құзыреті жеткіліксіз.

Жалпы қорытындылай келе, әлеуметтік саланы жоғары деңгейде дамыту келесі ұсыныстарды жасауға болады:

- Мемлекеттік қолдау;
- Кәсіпкерлердің дағдыларды арттыру, тәжірибе алмасу, ақпаратқа қол жеткізу;
- Диалог алаңды құру;
- Инфрақұрылымды дамыту;
- Краудфандинг және краудинвестинг процесстерін дамыту.

Әдебиеттер

1. Мемлекет басшысы Қасым-Жомарт Тоқаевтың Қазақстан халқына Жолдауы «Әділетті мемлекет, Біртұтас ұлт, Берекелі қоғам» Ақорда, 01.09.2022ж
2. Қазақстан республикасының Кәсіпкерлер кодексі. (өзгерістер мен толықтырулармен), 12.01.2023ж
3. <https://economy.kz>

Рүстемұлы М., 1 курс магистранты (академик Е.А. Бөкетов атындағы ҚарУ)
Ғылыми жетекші – э.ғ.к., профессор Мамбетова С.Ш.

ҚАЗАҚСТАНДА ӘЛЕУМЕТТІК КӘСІПКЕРЛІКТІ ДАМУДЫ ТАЛДАУ

Әлеуметтік кәсіпкерліктің негізгі тақырыбы – бизнес және оны басқару. Бұл қызығушылықты негізінен қаржыдағы, қоршаған ортадағы, бизнестегі және қауымдастықтың дамуындағы жаһандық өзгерістерді көрсету ретінде түсіндіруге болады. Ұжымдық тұрақтылыққа бет бұру болашаққа бағытталған даму әлеуметтік кәсіпкерлік саласындағы зерттеулерді де тартады.

Әлемдік даму тенденциялары әлеуметтік кәсіпкерлік принциптерін іс жүзінде қолдануды жеделдетті. Осылайша, Қазақстандағы әлеуметтік кәсіпкерліктің даму тенденциялары мен факторларын бағалау оны басқарудың ұйымдық-экономикалық механизмін қалыптастыруға көмектеседі.

Әлеуметтік кәсіпкерліктің ең көрнекті бағыттары – әлеуметтік кәсіпкерліктің трансформациялық әсері, әлеуметтік инновациялар, әлеуметтік кәсіпкерліктің анықтамасы мен шекараларын нақтылау, кедейшілікпен күресу, әлеуметтік кәсіпкерлер үшін драйверлер мен құндылықтар және әлеуметтік бағдарланған ұйымдардағы процестердің түрлері.

Әлеуметтік кәсіпкерлік мүлдем жаңа құбылыс болмаса да, әлеуметтік кәсіпорындардың қалай жұмыс істейтіні туралы зерттеулердің және эмпирикалық білімдердің жеткіліксіздігі байқалады.

Әлеуметтік кәсіпкерліктің негізгі тақырыбы – бизнес және оны басқару. Бұл қызығушылықты негізінен қаржыдағы, қоршаған ортадағы, бизнестегі және қауымдастықтың дамуындағы жаһандық өзгерістерді көрсететін ретінде түсіндіруге болады. Ұжымдық тұрақтылыққа бет бұру болашаққа бағытталған даму әлеуметтік кәсіпкерлік саласындағы зерттеулерді де тартады.

Әлемдік даму тенденциялары әлеуметтік кәсіпкерлік принциптерін іс жүзінде қолдануды жеделдетті. Осылайша, Қазақстандағы әлеуметтік кәсіпкерліктің даму тенденциялары мен факторларын бағалау оны басқарудың ұйымдық-экономикалық механизмін қалыптастыруға көмектеседі.

Қорытындылай келе, келесідей талдау жасауға болады:

- азаматтардың әлеуметтік-экономикалық теңсіздігі қоғам дамуының нәтижесі. Қазақстанда мемлекеттің әлеуметтік саясаты, оның ішінде демографиялық мәселелер, халықты әлеуметтік қорғауға жұмсалатын шығыстар экономиканың дамуымен салыстырғанда шетте қалды. «Жұмыспен қамтуды қажет ететін ерекше қажеттіліктері бар азаматтардың саны» ел азаматтарының әл-ауқатын тиімді арттыру үшін құралдар қажет екенін көрсетеді, ал әлеуметтік